

НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННЫМ ЯЗЫКАМ В ДОУ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Модернизация Российского образования внесла конструктивные изменения в систему дошкольного образования. На смену традиционным методам организации педагогического процесса ДОУ пришли технологии личностно-ориентированного взаимодействия педагогов с детьми, целесообразной организации развивающей среды, проектно-деятельностного и компетентностного подходов в организации педагогической работы.

Постановлением кабинета Министров Республики Татарстан от 30.12.2010 г. № 1174 «Об утверждении Стратегии развития образования в Республики Татарстан на 2010-2015 г.г. «Килэчэк», в рамках реализации первоочередных мероприятий Стратегии, творческими группами, созданными Министерством образования и науки Республики Татарстан, **разработаны учебно-методические комплекты по обучению детей двум государственным языкам в дошкольных образовательных учреждениях Республики Татарстан.**

В связи с новыми подходами в обучении детей государственным языкам в дошкольных образовательных учреждениях республики, творческими группами городов Казань и Набережные Челны были разработаны:

1 комплект – по обучению татароязычных детей русскому языку «Изучаем русский язык», творческая группа под руководством Гаффаровой Сабилы Муллануровны;

2 комплект – по обучению русскоязычных детей татарскому языку «Татарча сөйләшәбез» - «Говорим по-татарски», творческая группа под руководством Зариповой Зифы Мирхатовны, Кидрячевой Р.Г.;

3 комплект – по обучению татароязычных детей родному языку «Туган телдә сөйләшәбез», творческая группа под руководством Хазратовой Файрузы Вакилевны, Зариповой Зифы Мирхатовны;

4 комплект – для детей подготовительной к школе групп «Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы: авазларны уйнатып» (для татароязычных детей) автор Шаехова Резеда Камилевна, пособие «Раз – словечко, два - словечко» (занимательное обучение татарскому языку) автор Шаехова Резеда Камилевна.

Инновация учебно-методических комплектов в обращении к практике ориентированности, мультимедийности, обучения с помощью игр, сказок, мультфильмов.

Основная цель учебно-методических комплектов - формирование правильной устной речи детей дошкольного возраста.

Главной задачей освоения учебно-методических комплектов является обучение детей правильно и красиво говорить (формирование грамматического строя речи, фонетического и лексического уровней языковой системы, развитию связной речи).

Учебно-методические комплекты разработаны для первой младшей, второй младшей, средней, старшей, подготовительной к школе групп.

В учебно-методические комплекты вошли:

I. Материалы для обучения

1. Рабочие тетради для детей
2. Методические рекомендации и пособия для воспитателей

II. Материалы для формирования языковой среды

1. Сборники детских художественных произведений для воспитателей и родителей
2. Комплекты аудиоматериалов (песни, танцы)
3. Комплекты видеоматериалов (телепередачи, учебные мультфильмы):
  - а) переведенные с русского языка
  - б) вновь созданные на татарском языке

Методические пособия по всем возрастам, имеют обычную структуру. В пояснительной записке раскрывается актуальность развития речи, обучения детей родному языку. Указаны цель и задачи методического пособия. Дана характеристика структуры методического пособия. Раскрываются возрастные особенности развития детей, которые учитываются при организации воспитательно-образовательного процесса в ДОУ.

В пособии предлагается перспективное планирование образовательной деятельности детей, которое включает тематику образовательной деятельности, задачи (развивающие, воспитательные, образовательные), структуру и средства обучения и воспитания. Перспективное планирование дается в удобной табличной форме, которое позволяет педагогам ДОУ четко вести образовательную деятельность с детьми. Оно разработано в соответствии с тематическим принципом.

Два раза в год с помощью диагностической методики проводится мониторинг.

Результаты мониторинга фиксируются в персональных карточках детей. Также разработаны конспекты образовательной деятельности. Образовательная деятельность детей организовывается с учетом Федеральных Государственных требований к структуре ООП дошкольного образования. Прослеживается интегрированный подход к организации деятельности детей.

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ РЕСУРСЫ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ ПО ОБУЧЕНИЮ ДЕТЕЙ ТАТАРСКОМУ ЯЗЫКУ

Специально для обучения детей государственным языкам было разработано: мультфильмы на татарском языке, анимационные сюжеты, познавательные передачи, которые транслируются на канале ТРК «Новый век».

На канале ТНВ создана телепередача на татарском языке «Әкият илендә» для детей дошкольного возраста в целях обучения детей разговорной речи. Новый проект предоставляет собой возможность совсем юным телезрителям вместе с родителями изучать татарский язык, начиная с самых его азов.

В каждом выпуске ведущая программы, веселая и заводная Гульчачак, вместе с симпатичными героями, в увлекательной игровой форме знакомит маленьких зрителей с новыми словами, культурой и традициями татарского народа. Важнейшими элементами программы являются интерактивные развивающие задания, которые вовлекают в тематические игры как детей в студии, так и малышей у телеэкранов, что способствует развитию речи, словарного запаса, а главное — интереса к изучению татарского языка и формированию основ поликультурной личности.

В телепередачах использованы новые развивающие образовательные технологии изучения татарского языка как средства общения. Хронометраж программы — 10 минут, что соответствует оптимальной продолжительности просмотра телепередачи, рекомендованной детскими специалистами. Программа подготовлена по заказу Министерства образования и науки Республики Татарстан при содействии Республиканского агентства по печати и массовым коммуникациям.

Трансляция программы «Әкият илендә» по воскресеньям в 9:30 на телеканале ТНВ «Новый век»!

После трансляции, телевизионную версию передачи «Әкият илендә», Вы можете увидеть или скачать на сайте Министерства образования и науки Республики Татарстан **mon.tatarstan.ru** в разделе «Дошкольное образование».

Для обучения детей государственным языкам разработаны CD диски: музыкальные сказки на тат.яз - «Африка хикмәтләре», «Сертотмас үрдәк», «Бардым күлгә, салдым кармак...» и детские песни на тат.яз. – «Бииләр итек-читекләр» Луизы Батыр-Булгари; аудиозаписи татарских народных танцевальных мелодий «Шома бас» (29 мелодий); осуществлен перевод мультфильмов на татарский язык

Перевод мультипликационных фильмов «Союзмультфильм» на татарский язык:

1. Крокодил Гена	10. Котенок по имени Гав № 3
2. Чебурашка	11. Трое из Простоквашино
3. Шапокляк	12. Каникулы в Простоквашино
4. Как львенок и черепаха пели песню	13. Зима в Простоквашино
5. Винни-Пух	14. Кто сказал «Мяу»?
6. Винни-Пух идет в гости	15. Золушка
7. Винни-Пух и день забот	16. Двенадцать месяцев
8. Котенок по имени Гав № 1	17. Малыш и Карлсон
9. Котенок по имени Гав № 2	18. Карлсон вернулся

Анимационные сюжеты (до 3-х минут):

1. Әйдә дуслашыйк	7. Карусельга сәяхәт
2. Качышлы уйныйбыз	8. Уенчыклар үпкәләде
3. Шалкан әкияте буенча	9. Күңелле уеннар
4. Безнең кунаклар	10. Акбай һәм Мияу мажаралары
5. Тәмле кибетендә	11. Уйный-уйный санныйбыз
6. Азат кунак чакыра	12. Күңелле ял итәбез

Аудиозаписи для детей дошкольного возраста:

1. Минем гаиләм	8. Песине сыйла
2. Минем туганнарым	9. Туган көн
3. Әйдәгез танышыйк	10. Алия кунакка килгән
4. Минем дуслар	11. Уйныйбыз
5. Әйе. Юк	12. Алсуга бүләк
6. Кунак килгән	13. Бүләкләр
7. Сөт. Чәй	14. Уйныйбыз да, санныйбыз да

Создание мультипликационных фильмов на татарском языке:

1. Өч кыз	7. Су анасы
2. Алтын бөртекләр	8. Кәжә белән сарык
3. Ике кыз	9. Чукмар белән Тукмар
4. Төлке белән каз	10. Куян кызы
5. Бүләк кемгә?	11. Сертотмас үрдәк
6. Шүрәле	12. Агачлар да авырый

Словарный минимум УМК по проекту “Минем өөм” в средней группе

<p>Эти - папа Эни - мама Кыз - девочка Малай - мальчик Эби - бабушка Бабай - дедушка Исәнме - здравствуй Исәнмесез - здравствуйте Сау бул, саубулыгыз - до свидание Эт - собака Песи - кошка Эйе - да Юк - нет Эйбэт - хорошо Ипи - хлеб Алма - яблоко Сөт - молоко Чэй - чай Рэхмэт - спасибо</p>	<p>Мә - на Тәмле - вкусно Кил монда - иди сюда Утыр - садись Бир - дай Аша - кушай Эч - пей Туп - мяч Зур - большой Кечкенә - маленький Матур - красивый Курчак - кукла Куян - заяц Аю - медведь Хэллэр ничек - как дела Уйна - играй Пычрак - грязный Чиста - чистый Ю - мой Бер - один Ике - два Өч - три Дүрт - четыре Биш - пять</p>
Пассивные слова	
<p>Утырыгыз - садитесь Бу кем? - это кто? Кем юк? - кого нет? Син кем? - ты кто?</p>	<p>Кем анда? - кто там? Басыгыз - встаньте Ал - бери Ничә? - сколько? Нинди? - какой?</p>

Словарный минимум УМК по проекту “Уйный-уйный үсәбез”

в старшей группе

Кишер - морковь
Суган - лук
Бәрәңге - картофель
Кәбестә - капуста
Кыяр - огурец
Аш - суп
Ботка - каша
Баллы - сладкий
Кызыл - красный
Яшел - зеленый
Сары - желтый
Зәңгәр - синий
Бар - есть
Бит - лицо
Кул - рука
Күлмәк - платье
Чалбар - брюки
Ки - надень
Сал - сними

Алты - шесть
Жиде - семь
Сигез - восемь
Тугыз - девять
Ун - десять
Нинди? - какой?
Ничә? - сколько?
Кирәк - надо
Нәрсә кирәк? - что надо?
Тәлинкә - тарелка
Кашык - ложка
Чынаяк - чашка
Өстәл - стол
Урындык - стол
Карават - кровать
Йокла - спи
Бар - есть
Юа - моет
Яратам – люблю

Пассивные слова

Бу нәрсә? - это что?
Хәерле көн - добрый день
Нәрсә бар? - что есть?

Словарный минимум УМК по проекту “Без инде хэзер зурлар – мәктәпкә илтә юллар”

в подготовительной к школе группе

Син кем? - ты кто?
Хәерле көн - добрый день
Бу кем? - это кто?
Бу нәрсә? - это что?
Нишли? - что делает?
Нишлисең? - что делаешь?
Син нишлисең? - ты что делаешь?
Йоклый - спит
Утыра - сидит
Утырам - сажу
Ашый - кушает
Ашыйм - кушаю
Эчә - пьет
Эчәм - пью
Уйный - играет
Уйныйм - играю
Кая барасың? - куда идешь?
Барам - иду
Сикер - прыгай
Сикерәм - прыгаю
Сикерә - прыгает
Йөгерә - бегает
Йөгер - беги
Йөгерәм - бегу
Жырла - пой
Жырлыйм - пою

Шуа - катается
Шуам - катаюсь
Бие - пляши
Бии - пляшет
Биим - пляшу
Укый - читает
Укыйм - читаю
Тычкан - мышка
Төлке - лиса
Бүре - волк
Керпе - еж
Тавык - курица
Әтәч - петух
Үрдәк - утка
Чана - санки
Дәфтәр - тетрадь
Китап укый - книгу читает
Укыйм - читаю
Рәсем ясыим - рисую
Зур рәхмәт - большое спасибо
Чәк-чәк - чак- чак
Өчпочмак - триугольник
Яшь - молодой
Ак - белый
Кара - черный

Пассивные слова

Нәрсә яратасың? - что любишь?

Туган телдә сөйләшәбез

Моңлы тел ул, нурлы тел – Туган тел.
Баш очында кояш булып тора гел.
Ф. Әмәк.

Без - татарлар өчен татар теле туган тел санала. Туган телдә яңгыраган сүзләрнең эмоциональ-эстетик буяуларының бик нечкә төсмерләре чагылышы балалар бакчаларында эшләүче тәрбиячеләр өчен рухи байлык чыганагы булып тора. Без аны яшь буыңга тапшырырга тиешбез.

Туган тел - сабыйларга аң-белем һәм тәрбия бирү өчен иң шифалы һәм рухландыргыч чышмә. Нәниләр белән эшлэгәндә шушы чышмәнең – туган тел байлыгының ачылуы өчен тырышырга кирәк, чөнки тел һәм сүз яшәешнең бөтен өлкәләренә дә үтеп кергән һәм кеше тормышында зур роль уйный. Кешенең һәрбер шөгылә, һәрбер эше тел ярдәмендә башкарыла.

Безгә телгә сәләтлелек бүләк итеп бирелгән икән, аны нәтижәле итеп куллана белү кирәк. Бала туган телнең нечкәлекләрен никадәр тирәнрәк танып белсә, туган тел төсмерләре чагылышын шулкадәр яхшырак кабул итә, аның йөрәге дә сүзнең матурлыгын шулкадәр активрак аңлый, һәм ул сүзләр тылсымына да шулкадәр тизрәк төшенә. Сүзләр тылсымына өйрәнү кешегә тормышын уңай якка үзгәртү, башка кешеләр белән актив аралашу, аларга ярдәм итү, бик яхшы оратор, әңгәмәдәш булу мөмкинлеге бирә.

Туган телне үзләштергәндә, сөйләм үстергәндә сүзләр белән уйларга гына түгел, сүзләр турында уйлый белергә һәм балаларны да шуңа өйрәтергә кирәк. Тәрбияче үзе сүзләрнең тирән мәгънәгә, сокландыргыч, таң калдыргыч искиткеч бик зур көчкә ия булуын тоемлап, шуны балаларга төшендерә алса, аларның хисләрен, күңелен, фикерләрен, кичерешләрен яхшыртыр, тирәнәйтәр. Туган телнең, сүзләрнең тылсымга ия мөмкинлекләрен үзләштерү һәм аңлау балаларга килчәктә күңелгә хуш килгән эш белән шөгылләнәп, үзләреннән һәрвакыт канәгать булып, бәхетле, шатлыклы тормышта яшәргә ярдәм итәр.

Туган тел мөмкинлекләре тудыра ала. Сәламәтлек, бәхет, жан тынычлыгы, күтәренке күңел халәте безнең нәрсә уйлау, нәрсә сөйләү белән тыгыз бәйләнгән. Шуңа күрә туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү эшендә һәр тәрбияче бала күңеленә яраган ачыкчыны табып, аларның телнең матурлыгын тоюларына, сүзгә сак карауларына, аның сафлыгы турында кайгыртуларына ирешсен иде. Бу сүзләр буш сүзләр генә булып калмасын иде!

«Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законнда һәм «Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләр саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасы»нда мәктәпкәчә милли белем бирү өчен кирәкле шартлар булдыру каралган. Бу - республикабызда эшлән килә торган милли балалар бакчалары өчен кадрлар әзерләү, аларның белемен күтәрү һәм методик ярдәм күрсәтү мәсьәләләре. Әлеге проблемаларның бер өлеше “Туган телдә сөйләшәбез” өйрәтү-методик комплекты ярдәмендә чишелә. Тәкъдим ителгән эсбап – татар балаларын туган телгә өйрәтү, аларның сөйләмен үстерү буенча методик кулланма. Аның төп максаты ана телендә балаларның дәрәс һәм яхшы телдән сөйләмен формалаштыру. Кече яшьтән үк баланың сөйләмен үстерү аның аралашу, танып белү, әхлакый һәм рухи юнәлешләр нигезен билгели.

Ул 2010-2015 елларга мәгариф системасын үстерү Стратегиясе кысаларында балалар бакчаларында балаларга туган тел өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлешен тормышка ашыру максатыннан төзелгән һәм “Туган телдә сөйләшәбез” дип аталган методик эсбап балалар бакчасында беренче кече яшьтәге балалар белән эшләүче тәрбиячеләргә кулланма буларак тәкъдим ителә. “Туган телдә сөйләшәбез” дип исемләнгән методик комплект икенче кече яшьтәгеләр, уртанчылар, зурлар, мәктәпкә хәзерлек төркемнәре өчен дә әзерләнгән. Бу комплектың төп максаты балаларны ана телендә дәрәс һәм яхшы итеп сөйләшәргә өйрәтү булса, төп үзенчәлеге – тел системасының фонетик, лексик, грамматик төзелеше дәрәжәләрен формалаштыру, бәйләнешле сөйләм үстерү, тел һәм сөйләм күренешләрен аңлау (тоемлау) сәләте булдыру.

Туган телдә сөйләшәргә өйрәтү гаиләдә башлана һәм мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә дәвам итә. Ул балаларга ана телендә тәрбия һәм белем бирү өчен мөмкинлекләр тудыру, халкыбызның рухи байлыгына, мәдәниятенә якынайту шартларында алып барыла. Мәктәпкәчә учреждениеләр, мәгариф системасының беренче баскычы буларак, нәниләрне туган телгә өйрәтүдә башлангыч роль уйный.

Беренче кече яшьтәге балаларның сөйләм эшчәнлеген оештыру системасы мәктәпкәчә яшьтәге балаларның сөйләм эшчәнлеген оештыру системасыннан аерыла. Балаларны туган телгә өйрәтү һәм сөйләм үстерү әйләнә-тирә белән таныштыру процессында бара. Шушы үзенчәлекләренә исәпкә алып, кече яшьтәге балаларның сөйләм эшчәнлегенә эчтәлеген төзегәндә әйләнә-тирә предметларны һәм күренешләрен танып белүдә нәрсә чыганак булып торуы игътибар үзәгенә алына. Балаларның сөйләмен үстерү “Кроха” программасында (Г.Г. Григорьева, Н.П. Кочетова, Д.В. Сергеева һ.б.) күрсәтелгән түбәндәге эшчәнлек төрләренә нигезләнеп төзелә.

Кояш ,чык.

Кояш чык,чык.чык
Синең жылың бик тансык
Чыксаң без сөөнербез
Майлы ботка казанда.
Тәти кашык базарда.
Тәти кашык саф алтын,
Кирәкми безгә салкын.

Матрешкалар.

Без- матрешкалар, матур курчаклар
Менә шундый ,менә шундый
Чип-чиста куллар.
Без- матрешкалар, матур курчаклар.
Менә шундый, менә шундый
Кызыл иреннәр.
Без матрешкалар, матур курчаклар.
Тып-тын итеп бибез, без
Шат күңеллеләр.

Ә.Бикчәнтәева.

Саумы кояш!

Саумы кояш!
Саумы хава!
Саумы иртә!
Саумы йомшак жил!
Саумы , Туган ил!

Яз

Тып-тып. Тып.тып.
Тып.тып
Тамчы тама талларга.
Талларымның бөреләре,
Куаныша шуларгша.
Тып,тып,тып,тып
Тып-тып

Бармак уены.

Бу бармак бабай.
Бу бармак әби.
Бу бармак әти.
Бу бармак әни.
Бу бармак бәби аның
исеме Чәнти.

Саф хава.

Салкын саф хава.
Йомшак кар ява.
Урамга чыксаң
Битләр кызара.
Кар бөртекләре
Өстенә куна,
Үзләре матур
Һәм салкын була.

Туп.

Әминә елый үкереп
Тубым суга төште дип.
Чү, Әминә жылама,
Туп батмый ул елгада.

Яратам.

Яратам мин өемне.
Әти белән әнине.
Абый белән апаны,
Бишектәге сеңлемне.

